Клітка була готова. Балтасар підвісив її, як завжди, до піддашшя. І ще до обіду про ту незвичайну клітку знали всі. Стільки людей зійшлося подивитись на неї, що біля хати утворився справжній натовп, і Балтасар змушений був зняти клітку і замкнути свою столярну майстерню.

Треба поголитись, — сказала Балтасарові Урсула, його жінка. — Заріс, як той пустельник.

Голитись краще зранку, — сказав Балтасар.

Він не голився вже два тижні, коротке, цупке волосся стовбурчилося, як грива у мула. Загалом він був схожий на злякане хлопча. Але це тільки здавалося. В лютому Балтасару минуло тридцять, жив він з Урсулою вже чотири роки, проте не одружувався з нею, не мав дітей; життя навчило його бути насторожі. І зараз йому аж дивно було, що ця його клітка усім видалася такою гарною. Він майстрував клітки з дитинства, і ця відрізнялась від інших хіба тим, що над нею йому довелося посидіти більше.

То спочинь трохи, — сказала жінка. — З такою бородою однаково нікуди не підеш.

Але відпочити не вдалось. Мусив кілька разів підводитися з гамака й показувати клітку сусідам. Досі Урсула не звертала на клітку уваги. Вона лише сердилась, що чоловік ради тієї клітки занедбав на два тижні роботу, погано спав, уві сні крутився, щось бурмотів, а про те, що треба голитись, взагалі забув. Але вона перестала сердитись, побачивши готову клітку. Коли Балтасар прокинувся після сієсти, випрасувані Урсулою штани й сорочка вже лежали біля нього на лаві, а клітка стояла на столі в їдальні. Урсула мовчки розглядала її.

Скільки за неї дадуть? — спитала вона.

Не знаю, — відповів Балтасар. — Я правитиму тридцять песо, може, дадуть двадцять.

Проси п'ятдесят, — сказала Урсула. — Ти багато недосипав за ці п'ятнадцять днів. Крім того, вона досить велика. Здається, це найбільша клітка, яку я будь-коли бачила.

Балтасар сів голитись.

Гадаєш, дадуть п'ятдесят песо?

Це дрібниця для дона Хосе Монтіеля, а клітка варта таких грошей, — сказала Урсула. — А просити треба шістдесят.

Гаряче марево оповило дім. Перший тиждень квітня. Настирливе сюрчання цикад немовби робило спеку ще нестерпнішою. Балтасар вдягнувся, прочинив двері, щоб провітрити хату. До їдальні ввійшли діти.

А чутка про клітку ширилася. Доктор Октавіо Хіральдо, старий лікар, задоволений життям, але втомлений своєю роботою, під час обіду тільки й думав про Балтасарову клітку. Він сидів поруч з дружиною-інвалідом на внутрішній терасі, де в спеку накривали на стіл; тут стояло багато горщиків з квітами і дві клітки з канарками. Дружина лікаря кохалася в птахах і ненавиділа котів, які могли загризти її пташок. Цього вечора, йдучи до хворого, лікар думав про дружину, і тому по дорозі додому зайшов до Балтасара подивитись на клітку.

В хаті було багато людей. Величезне шатро з дроту, виставлене для огляду на стіл, — з трьома відділеннями всередині, з коридорами, їдальнею і спальнею, з трапеціями в просторому залі для пташиних розваг, — шатро це скидалося на модель гігантської фабрики штучного льоду. Лікар уважно оглянув клітку, не торкаючись її руками. Він

подумав, що й справді ця річ заслуговує на таку славу, і що про таку клітку вони з дружиною досі могли тільки мріяти.

Це — казка, — сказав він захоплено. Серед дітвори знайшов очима Балтасара і додав, ніжно дивлячись на нього: — Ти міг би бути неабияким архітектором.

Балтасар почервонів.

Дякую.

Це щира правда, — підтвердив лікар. Огрядний, з ніжною і гладенькою шкірою, пещеними руками, він нагадував вродливу молоду жінку. Говорив він як священик під час проповіді.

Сюди навіть не треба садити пташок, — лікар підняв клітку перед очима публіки, наче продавав її. — Досить повісити її серед дерев, і вона сама заспіває.

Він знову поставив клітку на стіл і сказав:

Гаразд, я беру її.

Вона продана, — сказала Урсула.

Син дона Хосе Монтіеля просив зробити її якомога швидше, —додав Балтасар.

Лікар набундючився.

Він дав тобі модель?

Ні, — сказав Балтасар. — Сказав тільки, що хоче велику клітку, як ця, для двох іволг.

Лікар глянув на клітку.

Але вона не годиться для іволг.

Чому ж, докторе, — сказав Балтасар, підходячи до столу. Діти оточили клітку. — Тут усе враховано, — він вказав на відділення всередині. Потім постукав по клітці кісточками пальців, і вона озвалася глибокими акордами.

Це найміцніший дріт, який тільки можна знайти, і кожна ланка припаяна зсередини і зовні, — сказав Балтасар.

Вона годиться навіть для папуги, — втрутився хтось із дітей.

Саме так, — сказав Балтасар.

Лікар похитав головою.

Нехай так, але ж він не дав тобі моделі. Він не домовився ні про що, крім того, що ти зробиш велику клітку для іволг. Чи не так?

Так, — сказав Балтасар.

То в чому ж річ, — сказав лікар. — Одне —велика клітка для іволг, і зовсім інше — ця клітка. Нема ніяких доказів, що це саме та, яку тобі замовляли.

Але ж це таки вона, — сказав спохмурнілий Балтасар. — Тому я її й зробив.

Лікар нетерпляче переступив з ноги на ногу.

Ти можеш зробити іншу, — сказала Урсула чоловікові. Потім, звертаючись до лікаря: —Ви ж можете почекати.

Я обіцяв жінці принести клітку сьогодні, — сказав лікар.

Дуже шкодую, докторе, — сказав Балтасар, — але не можна продавати вже продану річ.

Лікар знизав плечима. Дивився мовчки на клітку, витираючи хусткою спітнілу шию; невідривно, як дивляться на пароплав, що зникає в далекому мареві.

Скільки тобі дали за неї?

Балтасар мовчки глянув на Урсулу.

Шістдесят песо, — сказала вона.

Лікар не зводив погляду з клітки.

Вона дуже гарна, — зітхнув. — Надзвичайно гарна. — І рішуче попрямував до дверей, обмахуючись хусткою й намагаючись забути про клітку.

Монтіель дуже багатий, — сказав він.

Правду кажучи, Монтіель не був такий багатий, як здавалося, але був ладен на все, щоб стати багатим. Байдужий до новини про чудесну Балтасарову клітку, Монтіель відпочивав у своїй господі, повній всякого добра. Дружина Монтіеля після обіду позачиняла двері й вікна — її гризла думка про смерть. Години дві лежала вона з розплющеними

очима в півтемній кімнаті, поки Хосе Монтіель відбував сієсту. Нараз почулися голоси, крики, гамір. Дружина Монтіеля відчинила двері в залу й побачила Балтасара з кліткою в руках серед гурту збуджених людей. Балтасар був у білому, чисто поголений, тримався скромно, але з гідністю, як звичайно поводяться бідні, коли приходять до багачів.

Яка чудесна річ! — радісно вигукнула дружина Хосе Монтіеля, вводячи Балтасара до господи. — Я нічого подібного не бачила в житті! — І додала, дивлячись на стовпище біля дверей: — Несіть клітку до кімнати. Бач що робиться, наче на північний бій прийшли.

Балтасар не був чужий у господі Хосе Монтіеля. Кілька разів, знаючи його старанність і сумлінність, Балтасару доручали тут дрібну столярну роботу. Але він ніколи не почував себе добре серед багачів. Він часто думав про них, про їхніх негарних, сварливих жінок, про їхні жахливі хвороби, і завжди відчував до них щось схоже на жалість. У Балтасара терпли ноги, коли він заходив до тих пишних покоїв.

Дома Пепе?

І він поставив клітку на стіл.

У школі, — сказала жінка. — Він скоро прийде. — І додала: — Монтіель купається.

Насправді ж Хосе Монтіель не мав часу на купання. Він похапцем розтирався камфорним спиртом, щоб швидше вийти подивитись, що трапилось. Монтіель був дуже обережною людиною, настільки обережною, що навіть спав, не вмикаючи електричного вентилятора: краще чути, що робиться в домі.

Аделаїда! — гукнув він. — Що там таке?

Іди глянь, яка чудесна річ! — крикнула йому жінка.

Хосе Монтіель — огрядний, волохатий, з рушником на

шиї — висунув голову з дверей спальні.

Що це?

Клітка Пепе, — сказав Балтасар.

Жінка розгублено глянула на нього.

Чия?

Пепе, — повторив Балтасар і обернувся до Хосе Монтіеля: — Пепе замовив її мені.

Нічого не трапилось в цей момент, але Балтасар раптом відчув себе так, наче відчинили двері в лазню. Хосе Монтіель вийшов в трусах із спальні.

Пепе! — гукнув він.

Він ще не прийшов, — пробелькотіла жінка.

Пепе з'явився в отворі дверей. Йому було дванадцять років, від матері він успадкував довгі вії і вразливу вдачу.

Йди-но сюди, — сказав йому Хосе Монтіель. — Ти замовляв оце?

Хлопчик понурився. Монтіель смикнув його за чуба й зазирнув у вічі.

Відповідай.

Хлопчик мовчки кусав губи.

Монтіель, — прошепотіла дружина.

Хосе Монтіель відштовхнув хлопця, рвучко обернувся до Балтасара.

Мені дуже жаль, Балтасаре, але ти мусив порадитись зі мною, перш ніж робити клітку. Ну як ти міг домовлятися з малим! — Монтіель потроху заспокоювався. Не глянувши на клітку, підняв її і віддав Балтасарові. — Забери її зараз же і постарайся комусь продати. Дуже прошу, не сперечайся. — Він поплескав Балтасара по спині, пояснив: — Лікар заборонив мені хвилюватись.

Хлопчик стояв непорушно, мов закляклий. Балтасар розгублено глянув на нього, тримаючи клітку в руці. Раптом хлопець захропів, загарчав, як собака, і з криком упав на підлогу.

Хосе Монтіель байдуже дивився на нього, мати кинулась заспокоювати.

Не руш його, — сказав батько. — Хай розіб'є собі голову об підлогу, тоді насиплеш йому солі на рану й натреш лимоном. І нехай тоді лютує собі, скільки хоче.

Хлопець вищав без сліз, мати тримала його за руки.

Залиш його, кажу! — крикнув Хосе Монтіель.

Балтасар дивився на хлопця: це була агонія враженого

звіряти. Четверта година. Зараз дома Урсула співає якусь старовинну пісню, нарізаючи кружала цибулі.

Пепе, — сказав Балтасар. Підійшов, усміхаючись, до хлопчика, простяг йому клітку. Хлопчик скочив, обійняв клітку, майже таку ж

велику, як він сам, розгублено дивився на Балтасара крізь металеве плетиво, не знаючи, що сказати. Очі його були сухі.

Балтасар, — сказав Монтіель м'яко. — Я ж сказав, щоб ти забрав клітку.

Поверни зараз же, — звеліла жінка хлопчику.

Залиш собі, — сказав Балтасар. І обернувся до Хосе Монтіеля: — Зрештою я зробив її для нього.

Хосе Монтіель вийшов слідом за Балтасаром.

Не будь дурним, Балтасаре, — говорив він. — Забери свою клітку й не роби більше дурниць. Я не заплачу тобі за неї й сентаво.

Дрібниці, — сказав Балтасар. — Я робив її саме для того, щоб подарувати Пепе. Я й не думав на ній заробити.

Коли Балтасар протискувався крізь натовп цікавих, що з'юрмилися біля входу, Хосе Монтіель щось люто кричав йому вслід.

Дурень! — кричав Хосе Монтіель. — Забери геть свій мотлох! Не вистачало ще, щоб кожен приходив до мене в дім командувати. Хай йому чорт!

В більярдному салоні Балтасара зустріли овацією. Досі він думав, що просто зробив клітку, крашу за інші, що мусив подарувати її Хосе Монтіелю, аби хлопчик не плакав, і що нічого надзвичайного в цьому нема. Але тепер збагнув, що все це має якесь значення для багатьох людей, і відчув себе трохи збудженим.

Так тобі дали за клітку п'ятдесят песо?

Шістдесят.

Щось у лісі здохло, — сказав хтось.

Ти єдиний, кому вдалося витягти таку купу грошей з дона Монтіеля. Це треба відсвяткувати.

Йому піднесли пиво, і Балтасар у свою чергу замовив пиво на всіх. Він пив стільки вперше, і скоро зовсім сп'янів, розповідав про свій проект: зробити тисячу кліток по шістдесят песо, потім про мільйон кліток, поки не дійшов до шістдесяти мільйонів песо.

Треба робити різні речі й продавати їх багатим, поки вони живі, — белькотів Балтасар. — Вони всі гнилі й повмирають.

Дві години підряд грав за рахунок Балтасара музичний автомат. Всі пили за здоров'я Балтасара, бажали йому щастя, а багатим смерті, але коли настав час вечері, покинули самого в салоні.

Урсула чекала його до восьмої години — на тарілці лежало смажене м'ясо з цибулею. Хтось сказав їй, що чоловік сидить в більярдному салоні, дуже щасливий, і всіх частує пивом, але Урсула не повірила, бо Балтасар ніколи ще не упивався. Коли вона лягла спати, — майже опівночі, — Балтасар все ще сидів в освітленому салоні, навколо стояли столики й стільці. На майданчику для танців на відкритому повітрі походжали чаплі. Не в змозі зробити й кроку, Балтасар сидів і думав, що добре було б лягти з двома жінками в одне ліжко. Він стільки витратив грошей, що мусив залишити в заставу годинник, пообіцявши розрахуватись наступного дня. Трохи згодом, уже лежачи на вулиці, Балтасар відчув, що з нього знімають черевики, але не схотів перебивати сну — найщасливішого в своєму житті.

Жінки, що йшли о п'ятій годині на вранішню месу, боялись дивитись на нього, думаючи, що він мертвий.

З іспанської переклали

Женев'єва КОНЄВА та Лев ОЛЕВСЬКИЙ